

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η Βόρεια διάσταση των μειονεκτουσών περιοχών» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2009/C 318/07)

Εισηγητής: ο κ. Kaul NURM

Στις 26 Φεβρουαρίου 2009 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Η Βόρεια διάσταση των μειονεκτουσών περιοχών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Σεπτεμβρίου 2009, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Kaul NURM.

Κατά την 456^η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 30^{ης} Σεπτεμβρίου και 1^{ης} Οκτωβρίου 2009 (συνεδρίαση της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2009), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 175 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι βασικοί στόχοι της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, όπως η επισιτιστική ασφάλεια, εξακολουθούν να είναι επίκαιροι, στον βαθμό που διατηρείται η γεωργική παραγωγή σε ολόκληρο το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των βόρειων περιοχών.

1.2 Η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται στις φυσικές, κλιματικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητες και στα σχετικά προβλήματα των βόρειων περιοχών της ΕΕ, όπου η γεωργική παραγωγή περιορίζεται λόγω του ψυχρού κλίματος, πράγμα που συνεπάγεται σημαντικές επιβαρύνσεις τις οποίες δεν αντιμετωπίζουν οι γεωργοί σε περιοχές με ευνοϊκότερο κλίμα για τη γεωργία.

1.3 Στις βόρειες περιοχές η γεωργική παραγωγή συνεπάγεται υψηλότερο κόστος και είναι πιο περιορισμένη απ' ό,τι σε περιοχές παραγωγής με ευνοϊκότερες συνθήκες. Η διαρκώς φθίνουσα παραγωγικότητα και ταυτόχρονα η αυξανόμενη αποθάρρυνση των παραγωγών, θέτουν σε κίνδυνο τη συνέχιση της χρήσης γεωργικών εκτάσεων στις βόρειες περιοχές της Ευρώπης. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να αποφευχθεί μέσω της αξιοποίησης κατάλληλων μέσων της γεωργικής πολιτικής.

1.4 Σε περιοχές που αντιμετωπίζουν φυσικά μειονεκτήματα πρέπει να συνεχιστεί η καλλιέργεια της γης, ώστε να διατηρηθούν τα παραδοσιακά τοπία και οι περιοχές με υψηλή περιβαλλοντική αξία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί χάρη στις αντισταθμιστικές πληρωμές για μειονεκτικές περιοχές, με την προϋπόθεση, όμως, ότι η ενίσχυση θα προσανατολίζεται ακόμη περισσότερο προς τις περιφέρειες στις οποίες ο κίνδυνος εγκατάλειψης των γεωργικών εκτάσεων είναι μεγαλύτερος.

1.5 Εκτός από τον καθορισμό νέων κριτηρίων για τον χαρακτηρισμό των περιοχών με φυσικά μειονεκτήματα, πρέπει να επανεξεταστεί και ο τρόπος χρηματοδότησης αυτής της πρωτοβουλίας, ώστε να επιτευχθούν απτά θετικά αποτελέσματα. Μία δυνατότητα θα ήταν

να εξετασθεί κατά πόσον οι αντισταθμιστικές πληρωμές για τις μειονεκτούσες περιοχές θα μπορούσαν να ενταχθούν στις πληρωμές του πρώτου πυλώνα. Με το ισχύον σύστημα, το οποίο προβλέπει ότι το ύψος των άμεσων πληρωμών πρέπει να βασίζεται στους ιστορικούς δείκτες παραγωγικότητας, ευνοούνται οι γεωργοί των περιοχών με καλύτερες γεωγραφικές συνθήκες. Η εξισωτική αποζημίωση συνέβαλε επαρκώς στην αντιστάθμιση των δυσμενών συνθηκών παραγωγής στις περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα.

1.6 Κατά τον υπολογισμό των ενισχύσεων για τις μειονεκτούσες περιοχές θα πρέπει στο μέλλον να λαμβάνεται υπόψη το συνολικό ύψος των ποσών που δαπανήθηκαν για την αντιμετώπιση των φυσικών μειονεκτημάτων και των δυσμενών συνθηκών παραγωγής: όσο δυσκολότερες είναι οι συνθήκες τόσο υψηλότερες πρέπει να είναι και οι ενισχύσεις. Ωστόσο, είναι εξίσου αναγκαίο να καθοριστούν κατώτατα και ανώτατα όρια για τις πληρωμές.

1.7 Για τον προσδιορισμό των φυσικών μειονεκτημάτων δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνο το σύνολο των θετικών θερμοκρασιών της περιόδου βλάστησης, αλλά και το σύνολο των αρνητικών θερμοκρασιών της χειμερινής περιόδου στην εκάστοτε περιοχή.

1.8 Οι βόρειες περιοχές απέχουν πολύ από τις μεγάλες αγορές της Ευρώπης, οι αγροτικές περιοχές τους είναι άκρως αραιοκατοικημένες, ενώ οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι κατατεμαχισμένες, γεγονός που αυξάνει το κόστος παραγωγής στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Για να αναχαιτισθεί η πληθυσμιακή απερήμωση αυτών των περιοχών και να διατηρηθεί η γεωργική παραγωγή, απαιτείται η καταβολή αντισταθμιστικών πληρωμών από τους πόρους για τις μειονεκτούσες περιοχές. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά κατά τον καθορισμό των κριτηρίων που χαρακτηρίζουν μια μειονεκτούσα περιοχή να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι πρόκειται για αραιοκατοικημένες περιοχές, και να καθοριστούν πρόσθετα κριτήρια για την ενίσχυση της γεωργικής παραγωγής σε δασώδεις περιοχές.

1.9 Η ΕΟΚΕ συνιστά, κατά την επεξεργασία και τον προσδιορισμό των κριτηρίων για την εκ νέου οριοθέτηση των μειονεκτουσών περιοχών (περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα), να λαμβάνονται υπόψη οι φυσικές, κλιματικές, κοινωνικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες των βόρειων περιοχών που αναφέρονται στη γνωμοδότηση. Μια δυνατότητα θα ήταν να χαρακτηρισθούν οι περιοχές αυτές ως ειδικές περιοχές, όπως οι ορεινές περιοχές.

2. Ιστορικό

2.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει εξετάσει και σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας το θέμα των μειονεκτικών περιοχών.⁽¹⁾

2.2 Στην Ανακοίνωση COM(2009) 161 τελικό που εξέδωσε η Επιτροπή στις 21 Απριλίου 2009, προτείνεται να τροποποιηθούν τα κριτήρια για τον χαρακτηρισμό των μειονεκτουσών περιοχών και να θεσπιστούν νέα κριτήρια για τον σκοπό αυτό. Η Επιτροπή προτείνει μεταξύ άλλων και μια νέα ονομασία για τις μειονεκτούσες περιοχές και συνιστά να αποκαλούνται στο εξής «περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα». Η ΕΟΚΕ επικριμάζει αυτή τη νέα προσέγγιση.

2.3 Δεδομένου ότι στην ενιαία αγορά της ΕΕ διασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών, η διατήρηση της γεωργικής παραγωγής στις βόρειες περιοχές της ΕΕ, στις οποίες το μοναδιαίο κόστος είναι υψηλότερο, είναι ανέφικτη χωρίς την παροχή ειδικής υποστήριξης. Αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις τόσο για την κοινωνική και περιβαλλοντική αειφορία όσο και για τη βιοποικιλότητα των περιοχών αυτών.

2.4 Οι ρυθμίσεις που ισχύουν στα επιμέρους κράτη μέλη για τις μειονεκτούσες περιοχές και ο αντίκτυπός τους δεν μπορούν να συγκριθούν. Επειδή εφαρμόζεται μια πληθώρα κριτηρίων, οι ισχύουσες ρυθμίσεις για την παροχή ενισχύσεων σε μειονεκτικές περιοχές δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες παραγωγής που οφείλονται στις φυσικές και κλιματικές συνθήκες και, κατά συνέπεια, τις αντιστάθμιζουσ ανεπαρκώς και με δυσανάλογο τρόπο.

2.5 Με γνώμονα την μακροπρόθεσμη διασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας στην Ευρώπη και παγκοσμίως, είναι αναγκαίο να συνεχιστεί η γεωργική δραστηριότητα και στις βόρειες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες, σύμφωνα με τις προβλέψεις, ενδέχεται να βελτιωθούν οι κλιματικές γεωργικές συνθήκες κατά τα επόμενα 50 με 100 χρόνια λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Σαν αποτέλεσμα οι νότιες περιοχές θα πλήττονται από ξηρασία, και η γεωργική παραγωγή θα μεταφερθεί πιθανώς στον Βορρά.

3. Οι φυσικές και κλιματικές ιδιαιτερότητες των βόρειων περιοχών, η περιγραφή των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ της ειδικής μεταχείρισης αυτών των περιοχών

3.1 Η γεωργική παραγωγή στις βόρειες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης διακρίνεται από αυτήν της Κεντρικής και Νότιας Ευρώπης λόγω μιας πολύ συντομότερης περιόδου βλάστησης, ενός αισθητά χαμηλότερου επιπέδου των θερμοκρασιών που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη των φυτών καθώς και ενός σημαντικού πλεονάσματος υγρασίας κατά το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου. Οι βροχοπτώσεις κατανέμονται άνισα κατά τη διάρκεια του χρόνου: οι βροχοπτώσεις την άνοιξη και το καλοκαίρι, δηλαδή όταν τα φυτά βλασταίνουν,

φυτρώνουν και αναπτύσσονται, δεν επαρκούν ενώ οι συχνές βροχοπτώσεις του φθινοπώρου δυσχεραίνουν την έγκαιρη συγκομιδή και συνεπάγονται σοδειές χαμηλότερης ποιότητας.

3.2 Ο παρατεταμένος χειμώνας και κατ' επέκταση ο παγετός εδάφους επιδρούν σημαντικά στη γεωργική δραστηριότητα στις βόρειες περιοχές. Μπορεί να σημειωθούν ακόμη και θερμοκρασίες χαμηλότερες από 40 °C υπό το μηδέν. Το βάθος του παγετού στο έδαφος εξαρτάται τόσο από το σύνολο των θερμοκρασιών υπό το μηδενός όσο και από το πάχος του στρώματος του χιονιού, που μπορεί να φθάσει το ένα μέτρο στη Λετονία και στην Εσθονία και τα δύο μέτρα στη Βόρεια Φινλανδία και στη Βόρεια Σουηδία. Το λιώσιμο του χιονιού και η αποκατάσταση της θερμοκρασίας του εδάφους διαρκεί πολύ με αποτέλεσμα να καθυστερεί η σπορά την άνοιξη και η έναρξη της βλάστησης των φυτών. Ανάλογα με το γεωγραφικό πλάτος και την απόσταση από τη θάλασσα, η περίοδος της σποράς την άνοιξη στις βόρειες περιοχές κυμαίνεται από τα τέλη Απριλίου έως τα μέσα του Ιουνίου. Συνεπώς, θα πρέπει κατά την επεξεργασία των κριτηρίων για τον χαρακτηρισμό των μειονεκτουσών περιοχών να λαμβάνεται υπόψη και το σύνολο των αρνητικών θερμοκρασιών της εκάστοτε περιόδου.

3.3 Το κόστος της κατασκευής κτιρίων είναι υψηλότερο, επειδή τα θεμέλια πρέπει να τοποθετηθούν κατά την περίοδο χωρίς παγετούς, οι σωλήνες ύδρευσης και αποχέτευσης πρέπει να τοποθετούνται κάτω από το όριο του παγετού στο έδαφος και οι εξωτερικοί τοίχοι των κτιρίων πρέπει να μονώνονται. Επίσης, σημαντικό είναι το κόστος θέρμανσης των κτιρίων το χειμώνα αλλά και το κόστος εκχονομού.

3.4 Λόγω της σύντομης περιόδου σύστασης του εδάφους μετά την περίοδο των παγετώνων, τα εδάφη στις βόρειες περιοχές αποτελούνται από ένα λεπτότερο στρώμα και διαφέρουν ως προς τη σύσταση και την ποιότητά τους. Κατά κανόνα, πρόκειται για υγρά, σε ορισμένες περιπτώσεις πετρώδη, υπερβολικά αργιλώδη, αμμώδη ή τυρφώδη εδάφη. Επενδύονται σημαντικά ποσά για εγχειοβελτιωτικά έργα, κυρίως για την εγκατάσταση και συντήρηση συστημάτων αποστράγγισης καθώς και για την ασβέστωση των καλλιεργήσιμων εκτάσεων.

3.5 Οι βόρειες περιοχές χαρακτηρίζονται από λοφώδεις και κατακερματισμένες μορφές εδαφών της εποχής των παγετώνων, στα οποία κυριαρχεί ψιλή δασική βλάστηση, υγρότοποι και άλλοι φυσικοί βιότοποι. Για τον λόγο αυτό, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι μικρές και διάσπαρτες. Σε ορισμένες περιοχές το μέσο μέγεθος των εκτάσεων μιας γεωργικής εκμετάλλευσης δεν υπερβαίνει το ένα εκτάριο, ενώ οι εκτάσεις απέχουν πολύ από την εκμετάλλευση και είναι διάσπαρτες μέσα στα δάση. Η χρήση μεγαλύτερων και αποτελεσματικότερων μηχανών είναι επομένως αδύνατη, γεγονός που συντελεί στην αύξηση του κόστους παραγωγής και μεταφοράς από την εκμετάλλευση και εντός αυτής. Από την άλλη πλευρά, παρόμοια φυσικά μειονεκτήματα δεν μπορούν να αντισταθμιστούν με εναλλακτικές καλλιέργειες ή άλλες μορφές γεωργικής παραγωγής. Συνεπώς, πρέπει να καθοριστούν πρόσθετα κριτήρια προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη τα φυσικά μειονεκτήματα που αντιμετωπίζουν οι δασώδεις περιοχές. Ένα από τα κριτήρια αυτά θα μπορούσε να είναι το ποσοστό αρδύσιμης γης ανά εκτάριο. Ένα άλλο μέτρο για την ενίσχυση των μειονεκτουσών περιοχών θα μπορούσε, επίσης, να είναι η αντιστάθμιση του κόστους μεταφοράς που επιβαρύνει τις εκμεταλλεύσεις.

⁽¹⁾ ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 86, ΕΕ C 44 της 16.02.2008, σ. 56 και ΕΕ C 120 της 16.05.2008, σ. 47.

3.6 Οι αγροτικές περιοχές των βόρειων περιοχών είναι πολύ αραιοκατοικημένες. Έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα η πυκνότητα πληθυσμού ανέρχεται σε λιγότερο από δέκα κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο και στις παραμεθόριες περιοχές σε λιγότερο από τρεις ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, γεγονός που δημιουργεί υψηλό κόστος στις μεταφορές και στις συγκοινωνίες τόσο για τη γεωργική παραγωγή όσο και για την πρόσβαση σε δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες. Κατά τον 20ό αιώνα αυξήθηκε σημαντικά η παραγωγικότητα της εργασίας στη Βόρεια Ευρώπη χάρη στη μηχανοποίηση, ενώ μειώθηκαν ταυτόχρονα οι θέσεις εργασίας στις αγροτικές περιοχές. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η χαμηλή πυκνότητα του πληθυσμού και των δικτύων υπηρεσιών εξελίχθηκαν σε παράγοντες που ωθούν τον πληθυσμό σε εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών· πολλοί αγρότες εγκαταλείπουν τη γεωργική δραστηριότητα επειδή τα παιδιά τους δεν επιθυμούν να αναλάβουν το αγρόκτημα. Ωστόσο, η γεωργία μαζί με τη δασοκομία και τον τουρισμό αποτελεί την οικονομική βάση της υπαίθρου στις βόρειες περιοχές. Οι αγροτικές κοινότητες είναι πολύ μικρότερες και γι αυτό είναι πολύ υψηλότερες οι κατά κεφαλή δαπάνες για δημόσιες υπηρεσίες, όπως π.χ. για τη σχολική και την άτυπη εκπαίδευση. Στις αραιοκατοικημένες περιοχές το κόστος διαβίωσης είναι υψηλότερο, διότι οι ελάχιστοι κάτοικοι αντιπροσωπεύουν ένα πολύ περιορισμένο αριθμό καταναλωτών αγαθών και υπηρεσιών. Οι απομακρυσμένες ζώνες των βόρειων περιοχών απέχουν πάρα πολύ από τα μεγάλα κέντρα για να μπορεί κανείς να μεταβεί καθημερινά σε αυτές προκειμένου να εργαστεί ή να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες που διαθέτουν. Επομένως, προτείνεται να προβλεφθεί ως πρόσθετο μέτρο για τις μειονεκτούσες περιοχές η αντιστάθμιση του κόστους μεταφορών και συγκοινωνιών που επιβαρύνει τα αγροκτήματα τα οποία απέχουν πολύ από τα (εμπορικά και οικονομικά) κέντρα.

3.7 Όσο λιγότεροι άνθρωποι ζουν σε αγροτικές περιοχές στη Βόρεια Ευρώπη, τόσο υψηλότερο θα είναι το κόστος ζωής τους, δεδομένου ότι πρέπει να διανύουν μεγάλες αποστάσεις προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε αγαθά, υπηρεσίες, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, εκπαίδευση, κλπ. Για τον λόγο αυτό, η διατήρηση των θέσεων εργασίας στη γεωργία και σε άλλους τομείς στις αραιοκατοικημένες περιοχές της Βόρειας Ευρώπης έχει εξαιρετική σημασία. Η πτυχή αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη τόσο στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής όσο και στα πλαίσια της πολιτικής Περιφερειακής Ανάπτυξης. Η επιτυχημένη εφαρμογή αυτών των πολιτικών θα συμβάλει στην αντιστάθμιση της μετακίνησης από την ύπαιθρο προς τις πόλεις καθώς και στην αναχαίτιση της εγκατάλειψης της γης και της οικονομικής και κοινωνικής απερίμωσης απομακρυσμένων περιοχών. Εξάλλου, έχει σημασία, και για λόγους πολιτικής ασφάλειας ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αποφευχθεί η απερίμωση των παραμεθόριων περιοχών της ΕΕ.

3.8 Οι δασικές εκτάσεις και οι υγρότοποι των βόρειων περιοχών, σε συνδυασμό με την εκτατική γεωργία και τα φυσικά οικοσυστήματα, συνιστούν τη βάση της φυσικής πολυμορφίας και βιοποικιλότητας. Άλλωστε, η Βόρεια Ευρώπη αποτελεί περιοχή αναπαραγωγής για εκατομμύρια μεταναστευτικά πτηνά, τα οποία αναζητούν τροφή στους αγρούς και σε λιμνώνες που έχουν παραμείνει σε φυσική κατάσταση.

3.9 Λόγω των φυσικών μειονεκτημάτων τους και του κόστους μεταφοράς που οφείλεται στον κατακεραματισμό των καλλιεργήσι-

μων εκτάσεων και στο γεγονός ότι είναι αραιοκατοικημένες, η γεωργία στις βόρειες περιοχές χαρακτηρίζεται από χαμηλή αποδοτικότητα και περιορισμένα εισοδήματα. Το γεγονός αυτό επηρέασε καθοριστικά τις μέχρι σήμερα χαμηλές άμεσες πληρωμές (πρώτος πυλώνας) στα πλαίσια της ΚΓΠ. Η αειφορία της παραγωγής τροφίμων, η γεωργική εκμετάλλευση της γης και η διατήρηση του τοπίου στις βόρειες περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα, μπορούν να συνεχιστούν μόνο στον βαθμό που θα διασφαλισθεί για τους γεωργούς ένα εισόδημα συγκρίσιμο με αυτό των γεωργών σε περιοχές με ευνοϊκότερες φυσικές συνθήκες. Στην αντίθετη περίπτωση, οι άνθρωποι θα εγκαταλείψουν τα χωριά και θα παύσουν να καλλιεργούν τη γη, οι καλλιεργημένες εκτάσεις θα χερσωθούν και θα καταστούν άγονες. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει πιο επισταμένα τις ιδιαιτερότητες των βόρειων περιοχών και να χαρακτηρίσει ενδεχομένως τις περιοχές αυτές ως περιοχές με ιδιαιτερότητες, όπως οι ορεινές περιοχές.

3.10 Τα φυσικά μειονεκτήματα μπορεί να διαφέρουν από περιφέρεια σε περιφέρεια ως προς τη μορφή και την έκτασή τους. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει στο μέλλον, κατά τον υπολογισμό των ενισχύσεων για τις μειονεκτούσες περιοχές, να λαμβάνεται υπόψη το συνολικό ύψος των ποσών που δαπανήθηκαν για την αντιμετώπιση των φυσικών μειονεκτημάτων και των δυσμενών συνθηκών παραγωγής: όσο δυσκολότερες είναι οι συνθήκες τόσο υψηλότερες πρέπει να είναι οι ενισχύσεις. Ωστόσο, είναι εξίσου αναγκαίο να καθοριστούν κατώτατα και ανώτατα όρια για τις πληρωμές.

4. Περιορισμοί της καλλιέργειας της γης που οφείλονται σε φυσικά εμπόδια, περιγραφή των προβλημάτων και επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της ειδικής μεταχείρισης αυτών των περιοχών

4.1 Στις βόρειες περιοχές οι κρύοι χειμώνες, η σύντομη περίοδος βλάστησης, το χαμηλό σύνολο των πραγματικών θερμοκρασιών και η υγρασία επηρεάζουν καθοριστικά τη γεωργία και συνεπώς γίνονται σημαντικές δαπάνες για επενδύσεις σε συστήματα αποστράγγισης. Τα συστήματα αποστράγγισης έχουν, ανάλογα με τα υλικά κατασκευής τους, μια διάρκεια ζωής που κυμαίνεται από 30 έως 50 χρόνια και πρέπει μετά από την πάροδο της περιόδου αυτής να αντικατασταθούν. Επιπλέον, απαιτούνται πρόσθετες ετήσιες δαπάνες για τη συντήρηση και επισκευή των συστημάτων αποστράγγισης. Η τοποθέτηση και η συντήρηση συστημάτων αποστράγγισης αποτελεί προϋπόθεση για καταστούν καλλιεργήσιμα τα υγρά εδάφη.

4.2 Επειδή το έδαφος στις βόρειες περιοχές αποτελείται από κρυσταλλικό μητρικό πέτρωμα ή ψαμμίτη, είναι κυρίως όξινο. Προκειμένου να είναι καλλιεργήσιμοι, οι αγροί πρέπει κάθε έξι έως οκτώ χρόνια να ασβεστοώνονται, γεγονός που προκαλεί πρόσθετο κόστος το οποίο δεν επιβαρύνει τις περιοχές που διαθέτουν εδάφη με ουδέτερο pH. Η ασβέστωση δεν γίνεται για να βελτιωθεί η γονιμότητα του εδάφους, αλλά γιατί αποτελεί βασική προϋπόθεση ώστε αφενός τα όξινα εδάφη να καταστούν καλλιεργήσιμα και αφετέρου να αντισταθμιστούν τα μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το πρόβλημα των όξινων εδαφών θα πρέπει να ληφθεί σε μεγαλύτερο βαθμό υπόψη κατά τον χαρακτηρισμό των μειονεκτούσων περιοχών, αλλά και κατά τη θέσπιση των νέων κριτηρίων.

4.3 Στις βόρειες περιφέρειες, τα σιτηρά πρέπει να υποβάλλονται σε διεργασία αφαίρεσης της υγρασίας σε ειδικές εγκαταστάσεις, διότι ορισμένες χρονιές η σοδειά μπορεί να περιέχει έως και 30 % υγρασία. Για τη διατήρηση της σοδειάς, η περιεκτικότητα των σιτηρών σε υγρασία πρέπει να περιοριστεί στο 12-14 %. Μια εγκατάσταση στέγνωσης σιτηρών απαιτεί σημαντικές επενδύσεις και η κατανάλωση ενέργειας κατά τη στέγνωση προκαλεί σημαντικό πρόσθετο κόστος. Οι δαπάνες κατασκευής στεγνωντηρίων και εγκατάστασης των μηχανημάτων μπορεί να ανέλθουν έως και σε 300 000 ευρώ, ενώ η διάρκεια ζωής των εγκαταστάσεων αυτών κυμαίνεται, ανάλογα με την ένταση της χρήσης, από 10 έως 15 χρόνια. Σύμφωνα με τα στοιχεία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, το κόστος στέγνωσης των σιτηρών ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 20 έως 25 ευρώ ανά τόνο, αν και το ποσοστό υγρασίας των σιτηρών και η ποσότητα ενέργειας που απαιτείται για τη στέγνωση διαφέρουν από χρόνο σε χρόνο. Αν υποθέσουμε ότι η μέση συγκομιδή στις βόρειες περιοχές ανέρχεται σε τρεις έως τέσσερις τόνους ανά εκτάριο, το κόστος της ενέργειας αυξάνεται σε αυτές τις περιοχές κατά 60 έως 100 ευρώ ανά εκτάριο.

4.4 Τα φυτά που καλλιεργούνται πρέπει να είναι ανθεκτικά στο κρύο και στους νυκτερινούς παγετούς που συχνά εκδηλώνονται ακόμη και τον Ιούνιο. Σε αυτό οφείλεται και η χαμηλή απόδοση των εκτάσεων. Λόγω της περιορισμένης περιόδου βλάστησης δεν μπορούν να καλλιεργηθούν φυτά, όπως για παράδειγμα ο κτηνοτροφικός αραβόσιτος, τα οποία χρειάζονται μεγαλύτερη περίοδο βλάστησης, προτιμούν χαμηλότερες μέσες ημερήσιες και νυκτερινές θερμοκρασίες, αλλά θα μπορούσαν να συμβάλλουν σε αισθητή μείωση του κόστους της κτηνοτροφίας. Για τον λόγο αυτό, τα ζώα εκτρέφονται κυρίως με χορτονομή ενσίρωσης που κοστίζει ανά μονάδα περισσότερο απ' ό,τι ο κτηνοτροφικός αραβόσιτος.

4.5 Οι νυκτερινοί παγετοί απειλούν κυρίως τα οπωροφόρα δέντρα, τους θάμνους σαρκωδών καρπών και τα λαχανικά. Σχεδόν κάθε δέκα χρόνια εκδηλώνονται κατά την περίοδο ανθοφορίας έντονοι νυκτερινοί παγετοί με αποτέλεσμα να καταστρέφονται ολόκληρες σοδειές. Υπάρχουν βέβαια διάφορες δυνατότητες καταπολέμησης του νυκτερινού παγετού, όπως η καταιόνηση προστασίας από τον παγετό, το προπέτασμα καπνού, το προστατευτικό κάλυμμα κλπ., αλλά οι μέθοδοι αυτές απαιτούν πρόσθετα οικονομικά μέσα και εργατικό δυναμικό.

4.6 Λόγω της περιορισμένης διάρκειας της περιόδου βλάστησης, όλες οι γεωργικές εργασίες πρέπει να εκτελούνται εντός ενός πολύ σύντομου χρονικού διαστήματος, γεγονός που προϋποθέτει μεγαλύτερο εξοπλισμό σε μηχανήματα και συντελεί στην αύξηση των ετήσιων μέσων επενδύσεων ανά εκτάριο.

5. Περιορισμοί της καλλιέργειας της γης που οφείλονται σε φυσικά εμπόδια, περιγραφή των προβλημάτων και επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της ειδικής μεταχείρισης αυτών των περιοχών

5.1 Η περίοδος βοσκής είναι πολύ συντομότερη στις βόρειες περιοχές (από τα μέσα Μαΐου μέχρι τέλη Σεπτεμβρίου) και συνεπώς

χρειάζεται να αποθηκευτεί μεγαλύτερη ποσότητα ζωοτροφών, γεγονός που εκτινάσσει στα ύψη το κόστος παραγωγής. Επιπλέον, η αποθήκευση των χειμερινών ζωοτροφών απαιτεί την κατασκευή ειδικών εγκαταστάσεων. Συχνά, λόγω των καιρικών συνθηκών, δεν είναι δυνατό να γίνει η συγκομιδή της χορτονομής την πιο κατάλληλη στιγμή, με αποτέλεσμα να μειώνεται η θρεπτική της αξία. Οι συχνές βροχοπτώσεις κατά την περίοδο της συγκομιδής του σανού και της χορτονομής συντελούν σε ζωοτροφές χαμηλότερης ποιότητας.

5.2 Το κόστος της κατασκευής κτιρίων και εγκαταστάσεων για την κτηνοτροφία είναι υψηλότερο επειδή τα θεμέλια πρέπει να τοποθετηθούν κατά την περίοδο χωρίς παγετούς και οι σωλήνες ύδρευσης και αποχέτευσης πρέπει να τοποθετούνται κάτω από το όριο του παγετού στο έδαφος (στην Εσθονία, π.χ., τουλάχιστον 1,2 μέτρα κάτω από την επιφάνεια του εδάφους).

5.3 Πρόσθετο κόστος προκαλεί, επίσης, ο καθαρισμός των αγροκτημάτων και των δρόμων από το χιόνι και τον παγετό. Λόγω των ζημιών που προκαλεί ο παγετός, κάθε πέντε έως δέκα χρόνια χρειάζεται η αντικατάσταση του επιστρώματος του οδικού δικτύου. Επειδή οι βόρειες χώρες είναι αραιοκατοικημένες, πολλοί δρόμοι είναι χωμάτινοι ή επιστρωμένοι με χαλίκι. Η συντήρηση και η επιδιόρθωση των δρόμων αυτών απαιτεί πρόσθετους οικονομικούς πόρους, κυρίως για την αποκατάσταση των ζημιών την άνοιξη και την αποφυγή συμφόρησης της κυκλοφορίας το καλοκαίρι.

5.4 Το κόστος ενός λίτρου παραγόμενου γάλακτος είναι στις αραιοκατοικημένες περιοχές πολύ υψηλότερο απ' ό,τι στις πυκνοκατοικημένες περιοχές με εντατική γεωργία, λόγω των μεγάλων αποστάσεων που πρέπει να διανύονται για τη μεταφορά του. Σε πολλά θαλάσσια νησιά και νησιά σε λίμνες, εγκαταλείφθηκε η παραγωγή γάλακτος διότι ήταν ασύμφορη λόγω του κόστους μεταφοράς. Επίσης, ακριβότερος είναι και ο εφοδιασμός των αγροκτημάτων με άλλα μέσα παραγωγής που είναι απαραίτητα για τη γεωργία.

6. Η διατήρηση της γεωργίας και της ζωής στην ύπαιθρο στις βόρειες περιφέρειες έχει σημασία για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η διατήρηση της γεωργικής παραγωγής και η αποτροπή της απερίμωσης των αγροτικών περιοχών των βόρειων περιφερειών έχει πανευρωπαϊκή σημασία διότι κατ' αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται

- ο εφοδιασμός του πληθυσμού των περιοχών αυτών με τρόφιμα τοπικής παραγωγής, αλλά και η επισιτιστική ασφάλεια της ΕΕ σε περίπτωση υπερθέρμανσης του πλανήτη,
- η διατήρηση των θέσεων εργασίας και η αποτροπή της απερίμωσης των αγροτικών περιοχών,
- η διατήρηση της βιοποικιλότητας και σε πολλές περιπτώσεις ο εμπλουτισμός της,
- η διατήρηση ενός τοπίου ανοικτού και ελκυστικού για τον τουρισμό και τις επιχειρήσεις αναψυχής,
- η διαφύλαξη των παραμεθόριων περιοχών της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 30 Σεπτεμβρίου 2009

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI